

Nr 12.

Ankom till riksdagens kansli den 16 mars 1945 kl. 2 em.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till viss försöksverksamhet för åstadkommande av bättre fastighetsarrondering i Norrland.

(1:a avd.)

I en till riksdagen den 12 januari 1945 avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 22, har Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att

1) medgiva, *dels* att den i propositionen omförmälda försöksverksamheten för åstadkommande av bättre fastighetsarrondering i Norrland må bedrivas i huvudsaklig överensstämmelse med de av departementschefen angivna grunderna *dels ock* att för verksamheten under budgetåret 1945/46 må disponeras högst 1 000 000 kronor av egnahemslånefonden, högst 150 000 kronor av fonden för premielån till egnahemslåntagare samt högst 50 000 kronor av reservationsanslaget till bidrag till inlösen av vissa byggnader vid ökning av ofullständiga jordbruk;

2) till Kostnader för viss försöksverksamhet för åstadkommande av bättre fastighetsarrondering i Norrland m. m. å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1944/45 under nionde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 35 000 kronor;

3) å riksstaten för budgetåret 1945/46 under nionde huvudtiteln anvisa *dels* till Kostnader för viss försöksverksamhet för åstadkommande av bättre fastighetsarrondering i Norrland ett reservationsanslag av 70 000 kronor,

dels ock till Bidrag till genomförandet av vissa arronderingsåtgärder i Norrland ett reservationsanslag av 150 000 kronor.

Jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 17 december 1943 tillkallades utredningsmän för att verkställa utredning och avgiva förslag rörande åtgärder för det norrländska näringslivets förkovran. Utredningsmännen, vilka antagit benämningen norrländskommittén, ha den 30 september 1944 avlämnat utlåtande med förslag om anordnande av viss försöksverksamhet för åstadkommande av en bättre fastighetsarrondering i Norrland. Vid utlåtandet fanns fogat särskilt yttrande beträffande viss del av detsamma

av två av utredningsmännen, nämligen överdirektören G. Strindlund och ledamoten av riksdagens andra kammare hemmansägaren O. E. Sandberg. Över utlåtandet ha yttranden avgivits av statskontoret, lantbruksstyrelsen, lantmäteristyrelsen, riksräkenskapsverket, egnahemsstyrelsen, skogsstyrelsen, allmänna lönenämnden, länsstyrelserna i Västernorrlands och Norrbottens län, 1942 års jordbrukskommitté och fastighetsbildningsakkunniga. Länsstyrelsen i Västernorrlands län har överlämnat yttrande från överlantmätaren i länet. Vid yttrandet från länsstyrelsen i Norrbottens län voro fogade utlåtanden av länets hushållningssällskaps förvaltningsutskott samt t. f. distriktslantmätaren i Älvsby distrikt Knut Magnusson och t. f. distriktslantmätaren i Piteå distrikt Sigurd Linders.

I detta sammanhang torde meddelas, att lantmäteristyrelsen med eget yttrande till Kungl. Maj:t överlämnat en till styrelsen från nämnda distriktslantmätare inkommen promemoria rörande av dem ifrågasatta åtgärder för fastighetsinventering och uppgörande av fastighetsbildningsplan för vissa områden inom Älvsby och Piteå socknar. Över promemorian ha yttranden avgivits av rikets allmänna kartverk, länsstyrelsen i Norrbottens län, norrlandskommittén och 1942 års jordbrukskommitté. Härjämte har Piteå sockens kommunalnämnd i en den 8 januari 1945 till jordbruksdepartementet inkommen skrift hemställt, att de planerade åtgärderna måtte snarast vidtagas.

Norrlandskommitténs förslag.

Norrlandskommitténs nu föreliggande förslag innebär i huvudsak följande. Inom vissa socknar i Västernorrlands och Norrbottens län skall försöksvis igångsättas en verksamhet, som äsyftar att inom området få till stånd en lämplig fastighetsarrondering. Verksamheten bör stå under ledning av två särskilda av Kungl. Maj:t utsedda lokala nämnder. Dessa skola söka att med utnyttjande av gällande fastighetsbildningslagstiftning och med anlitan- de av medel, som ställas till deras förfogande, på frivillighetens väg genomföra ägoutbyten och andra åtgärder, ägnade att åstadkomma en förbättrad arrondering. För att underlätta anskaffandet av de belopp, som kunna bli- va erforderliga för jordägarna, t. ex. för lösen av jord, böra vissa statsmedel ställas till förfogande. Nämnderna skola därför äga möjlighet att bevilja jordägarna egnahemslån enligt därför gällande bestämmelser, eventuellt i förening med premielån för grundförbättrings- eller byggnadsarbeten och kombinerat med särskilda bidrag till betalning av byggnader å tillskottsjord. Därjämte böra nämnderna till sitt förfogande få medel, som kunna utnyttjas för att fylla ut vad som erfordras utöver de belopp, vilka kunna beviljas efter dessa låne- och bidragsformer.

Förslaget rörande Älvsby och Piteå socknar m. m.

Det förut omförmälda av t. f. distriktslantmätarna Knut Magnusson och Sigurd Linders uppgjorda förslaget innebär i huvudsak följande. Sedan erforderligt kartmaterial över de åsyftade områdena i Älvsby och Piteå socknar framställts med hjälp av flygfotografering samt fastighets- och ägareförteckningar upprättats, skola igångsättas fältarbeten, innefattande dels klassificering av den odlade marken, befintliga byggnader och anläggningar samt vägar, dels undersökning av vattenavledningsförhållanden, ifrågakommande odlingsområden, skogsmarker och bosättningsområden, dels ock inhämtande av uppgifter om de särskilda brukningsdelarnas speciella driftförhållanden samt ägarens och hans familjs sysselsättningsförhållanden m. m. Vidare bör göras en undersökning för bedömning av de allmänna förutsättningarna för fastighetsutvecklingen. Därefter skola de resultat, som erhållits vid undersökningarna, sammanställas samt åskådliggöras å kartor av olika slag. Resultaten böra därpå bearbetas, varvid bland annat böra diskuteras principiella riktlinjer för en önskvärd fastighetsutveckling samt alternativa medel och metoder för ingrepp i fastighetsförhållandena eller inverkan på utvecklingen. Slutligen bör ställning tagas till de föreliggande problemen och i avslutning därtill upprättas betänkande med förslag till fastighetsbildningsplan. Kostnaderna för undersökningarna ha av t. f. distriktslantmätarna Magnusson och Linders beräknats till 40 000 kronor, kostnaden för flygfotografering däri icke inberäknad.

Departementschefen har —efter närmare redogörelse för ifrågavarande förslag och yttranden — anfört och föreslagit följande:

»Under de senare åren har vid övervägandet av jordbrukets framtida ställning i vårt lands näringsliv frågan om jordbrukets rationalisering i hög grad skjutits i förgrunden. Med jordbrukets rationalisering har därvid avsetts bland annat dels att få till stånd en komplettering av ofullständiga jordbruk, där så finnes behövt och lämpligt, och dels att få genomfört bättre arrondering av fastigheternas ägoområden. För närvarande pågå inom 1942 års jordbrukskommitté ingående undersökningar rörande möjligheterna att få till stånd en genomgripande rationalisering av det svenska jordbruket. Enligt vad jag inhämtat övervägas inom fastighetsbildningssakkunniga bland annat vissa frågor angående på vad sätt olämplig delning av fastigheter skall kunna mer än nu är möjligt förhindras och genom vilka åtgärder omdelning av fastigheter för ernående av bättre fastighetsindelning skall kunna främjas. De nu rådande förhållandena i fråga om fastigheternas storlek, sammansättning och arrondering lämna mycket övrigt att önska, oaktat åtskilliga åtgärder vidtagits i syfte att åstadkomma en förbättring härvidlag. Jag vill här endast erinra om vad från statsmakternas sida i olika avseenden gjorts för att främja möjligheterna till komplettering av de ofullständiga jordbruken.

Icke minst i Norrland äro förhållandena i nyssberörda avseenden mycket otillfredsställande. På denna fråga har speciellt norrlandskommittén sin uppmärksamhet riktad. Att upptaga de norrländska fastighetsproblemen i deras helhet till slutlig behandling, innan de omfattande förslag beträffande fastighetsväsendet i hela landet som torde vara att emotse från 1942 års jordbrukskommitté och fastighetsbildningssakkunniga föreligga, torde emellertid ej kunna ifrågakomma. En sådan omvandling av beståndet av brukningsdelarna, att dessa i stort sett erhålla ändamålsenlig arrondering, är emellertid ett företag av så genomgripande natur att dess genomförande torde vålla betydande svårigheter. Med hänsyn härtill synes det vara av värde att redan nu genom en försöksverksamhet i mindre omfattning söka vinna erfarenheter för rationaliseringsarbetet, så att detsamma, när resultaten av de pågående utredningarna föreligga, ej behöver fördröjas till följd av brist på erfarenhet. Såsom fastighetsbildningssakkunniga i sitt yttrande över norrlandskommitténs nu föreliggande förslag framhållit, måste de förbättringar med avseende å arronderingen, som genom en dylik försöksverksamhet kunna ernås, regelmässigt, även om de ej skulle vara tillfyllest, utgöra steg i rätt riktning och underlätta den slutliga lösningen av problemen om jordbruksdriftens rationalisering. På grund av vad sålunda anförts finner jag mig böra i princip tillstyrka, att den av norrlandskommittén föreslagna försöksverksamheten för åstadkommande av bättre fastighetsarrondering i Norrland igångsättes.

Efter att sålunda ha redogjort för min principiella ståndpunkt till den nu föreliggande frågan torde jag få övergå till att lämna en redogörelse för den omfattning och organisation som försöksverksamheten enligt min mening bör erhålla. Därvid ansluter jag mig i stort sett till utredningens förslag. Det torde vara uppenbart, att vid en verksamhet av ifrågavarande art, beträffande vilken varje erfarenhet saknas, det icke är lämpligt att giva alltför snäva direktiv. En viss frihet torde böra beredas det organ, som handhar verksamheten, så att detta äger möjlighet att tillgodogöra sig under arbetets gång framkomna erfarenheter och synpunkter. Jag kommer därför att här endast upptaga de huvudsakliga riktlinjerna och förutsätter att Kungl. Maj:t och det organ som kommer att handhava verksamheten skola äga att sedermera fastställa de närmare normerna för dess bedrivande. Denna är enligt förslaget avsedd att bedrivas inom ramen för nu gällande lagstiftning på fastighetsväsendets område. Några tvångsåtgärder mot jordägarna innefattar förslaget sålunda icke.

Beträffande omfattningen av ifrågavarande verksamhet synes norrlandskommitténs förslag vara väl avvägt i fråga om såväl områdenas belägenhet som storlek. Inom de föreslagna områdena torde sålunda falla sådana typer av jordbruk som äro representativa för Norrland. Givet är att inom så stora områden som här äro i fråga en fullständig arrondering av samtliga fastigheter icke låter sig göra.

I fråga om försöksverksamhetens organisation anser jag i likhet med norrlandskommittén, att övervägande skäl tala för att verksamheten icke anförtros åt någon redan befintlig institution med lokal förvaltning utan att för

vardera försöksområdet inrättas ett särskilt organ, vilket lämpligen torde kunna benämnas lokal jordnämnd. Skulle ifrågavarande verksamhet, vilken otvivelaktigt kommer att medföra icke obetydligt arbete, påläggas redan befintliga allmänna organ, såsom exempelvis egnahemsnämnderna, jordbrukskommissionerna eller skogsvårdsstyrelserna, torde detta med nödvändighet komma att medföra anställande i icke ringa utsträckning av ny personal hos vederbörande myndighet samt förändringar i dess arbetsformer. Detta torde få anses olämpligt med hänsyn till att verksamheten endast är av provisorisk natur och avsedd att omfatta endast en viss del av nyssnämnda organs verksamhetsområden. Den nu ifrågasatta verksamheten avser att försöksvis i förhållandevis mindre omfattning få till stånd en viss rationalisering av jordbruket i enlighet med de grundlinjer som för närvarande övervägas inom olika utredningar. Ett visst inflytande måste därför beredas dessa utredningar vid försöksverksamhetens utformning och bedrivande. Ett dylikt samarbete anordnas uppenbarligen lättare och mera smidigt, därest verksamheten anförtros åt ett särskilt organ med denna såsom sin enda uppgift. De farhågor, som från egnahemsstyrelsens sida anförts därom att det för ett nyinrättat organ måste taga åtskillig tid, innan det kan förvärva den erforderliga förtroendet med sitt arbete och den nödvändiga kännedomen om de lokala förhållandena, finner jag överdrivna. De olägenheter, som i dessa hänseenden må vara förbundna med inrättandet av ett särskilt organ, synas kunna undvikas genom att detta gives lämplig sammansättning.

Norrlandskommitténs förslag till de lokala jordnämndernas sammansättning finner jag i huvudsak ändamålsenligt. De lokala jordnämnderna synas böra tillsättas av Kungl. Maj:t och bestå av minst tre ledamöter. Huruvida flera ledamöter böra ingå i nämnderna torde få avgöras av Kungl. Maj:t. En av ledamöterna bör såsom kommittén förordat representera lantmäteriorganisationen. Såsom i ett flertal yttranden framhållits måste ett vittgående samarbete mellan de lokala jordnämnderna och egnahemsnämnderna förutsättas. Det synes därför lämpligt, att en av de återstående ledamöterna utväljes bland dem som representera egnahemsväsendet. Ledamöterna skola givetvis så utväljas, att såväl lokalkännedom och förtrogenhet med verksamhet av ifrågavarande slag som sakkunskap på jordbrukets och skogsbrukets områden finnas inom nämnden. Det torde även kunna övervägas huruvida icke nämnderna på ett eller annat sätt böra anknytas till de utredningar som för närvarande pågå rörande de spörsmål som här äro av intresse. I varje fall måste ett visst samarbete äga rum mellan nämnderna och ifrågavarande utredningar. Utöver förut nämnda ledamöter bör, allteftersom fråga är om fastigheter i den ena eller andra kommunen, såsom adjungerad ledamot ingå en av vederbörande kommun utsedd representant med god kännedom om fastighetsförhållandena inom kommunen. Hos vardera nämnden skall därjämte vara anställd en verkställande tjänsteman. Till frågan huruvida denne bör ha ställning såsom ledamot i nämnden synes icke erforderligt att nu taga definitiv ståndpunkt, utan det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att med beaktande av förhållandena i det särskilda fallet besluta härom. I likhet med

norrlandskommittén är jag av den uppfattningen att jordnämnderna böra vara direkt underställda Kungl. Maj:t.

För underlättande av lantmåteriorganens behandling av de av jordnämnd handlagda ärendena har norrlandskommittén föreslagit, att en särskild lantmätare skulle förordnas att — utan att tillhöra nämnden — handlägga ärendena med distriktslantmätares befogenheter. Såsom lantmäteristyrelsen uttalat, torde man dock till en början och innan jordnämnderna kommit i fullt arbete kunna räkna med att verksamheten icke blir av större omfattning än att den kan handhavas av vederbörande distriktslantmätare. Härigenom vinnes den fördelen, att distriktslantmätarnas speciella sakkunskap om fastighetsförhållandena inom respektive orter tillvaratages och utnyttjas. Skulle det framdeles visa sig nödvändigt att anställa en särskild lantmätare, torde denna fråga få upptagas till förnyat övervägande.

I anslutning till vad norrlandskommittén anfört synas jordnämnderna till en början böra inrikta sin verksamhet på att med utnyttjande av de möjligheter, som den nuvarande lagstiftningen på fastighetsväsendets område erbjuder, och med anlitande av de medel, som ställas till nämndernas förfogande, söka få till stånd önskvärda arronderingsåtgärder. Härvid ankommer det på nämnderna att söka träffa uppgörelser med vederbörande jordägare rörande de åtgärder som böra vidtagas. Dessa åtgärder böra givetvis vara av sådan beskaffenhet, att det vid en kommande rationalisering icke blir nödvändigt att inom området ifråga ånyo vidtaga liknande åtgärder. Huruvida — för att nå ett tillfredsställande resultat av ifrågasatt verksamhet — undersökningarna rörande de avsedda områdenas fastighetsförhållanden böra utsträckas i den omfattning, som t. f. distriktslantmätarna Linders och Magnusson i sitt yttrande anfört, torde närmare få övervägas under arbetets gång. Flera skäl synas emellertid tala för att något mera omfattande undersökningar i berörda hänseenden än de av norrlandskommittén föreslagna skulle öka värdet av verksamheten. Genom mera ingående undersökningar av fastighetsförhållandena torde större erfarenhet vinnas till gagn för en framtida rationalisering av jordbruket, varjämte fastighetsägarna därigenom få större klarhet angående verkningarna av de ifrågasatta åtgärderna för området i dess helhet.

För att jordägarna inom de områden, som beröras av försöksverksamheten, skola kunna förmås att ansluta sig till densamma, torde det bliva nödvändigt att, såsom lantmäteristyrelsen och egnahemsstyrelsen föreslagit, jordägarna befrias från kostnaderna för erforderliga lantmåteriförrättningar och staten alltså vidkännes kostnader utöver dem som staten redan nu åtagit sig för understöd vid dylika förrättningar i allmänhet.

Oaktat sålunda lantmåterikostnaderna icke skulle drabba jordägarna, torde dessa likväl i anledning av verksamheten få ikläda sig vissa kostnader, exempelvis för lösen av jord. För att underlätta anskaffandet av erforderliga belopp för jordägarna böra vissa statsmedel ställas till förfogande. Såsom norrlandskommittén med instämmande av nära nog samtliga i ärendet hörda myndigheter föreslagit, synas jordägarna böra kunna erbjudas egna-

hemslån enligt därför gällande bestämmelser, eventuellt i förening med premielån för grundförbättrings- eller byggnadsarbeten och kombinerat med särskilda bidrag till betalning av byggnader å tillskottsjord.

Beträffande frågan huruvida jordnämnderna skola bevilja lån och bidrag eller om dessa ärenden skola handhavas av egnahemsorganisationen ha delade meningar kommit till synes såväl inom kommittén som i de avgivna yttrandena. Givet är att vissa nackdelar komma att följa av att åt jordnämnderna gives befogenhet att utlämna lån från medel, som äro ställda till annan myndighets disposition. Men å andra sidan synas ur praktiska synpunkter övervägande fördelar vara att vinna om verksamheten helt och hållet handhaves av ett särskilt organ. Snabbare och mera enhetlig behandling kommer då att äga rum inom ifrågavarande begränsade områden. Med hänsyn härtill förordar jag det förslag, varom majoriteten i norrlandskommittén förenat sig. Jag förutsätter emellertid att ett intimt samarbete kommer till stånd mellan jordnämnderna och egnahemsorganisationen i alla hithörande frågor.

Såsom norrlandskommittén framhållit torde det kunna inträffa att de nuvarande låne- och bidragsformerna icke komma att innebära tillräckligt stöd för att vederbörande jordägare skulle finna det lämpligt att ansluta sig till de uppgjorda planerna för en förbättrad arrondering. Det kan ju förhålla sig så att en äga är av större värde i säljarens än i köparens hand, trots att ägan sett på längre sikt hellre bör anslutas till den senares brukningsområde. Men även andra omständigheter kunna föreligga, som göra genomförandet av en ändrad arrondering betungande för en eller annan jordägare. Med hänsyn härtill torde det vara nödvändigt att, såsom norrlandskommittén föreslagit, jordnämnderna ha medel till sitt förfogande som kunna utnyttjas för att fylla ut vad som erfordras utöver vad som kan beviljas efter de mera reguljära låne- och bidragsformerna. Det bör emellertid understrykas, att sådana bidrag endast få beviljas, när verkligt vägande skäl föreligga för att dylik gottgörelse bör utgå. För att förevarande verksamhet skall nå sitt syfte måste dock en viss frihet lämnas jordnämnderna beträffande dispositionen av ifrågavarande medel. Bidragen böra kunna beviljas oberoende av jordägarens ekonomiska ställning. För att få en viss kontroll över medelsanvändningen torde böra föreskrivas att större bidrag än 2 000 kronor, utöver de belopp som i olika fall må utgå såsom premielån och byggnadsbidrag, icke må beviljas utan Kungl. Maj:ts prövning i varje särskilt fall. Skulle erfarenheten rörande ifrågavarande verksamhet visa att nämnda belopp bör något höjas, torde hinder icke böra möta mot att Kungl. Maj:t beslutar härom.

Det torde även böra finnas möjlighet att få till stånd inköp av mark som befinnes behöfelig för att underlätta önskvärd arrondering. I dylika fall böra jordnämnderna hos vederbörande egnahemsnämnd göra framställning om att egnahemsnämnden efter medgivande från egnahemsstyrelsen inköper det område, varom fråga är, för att disponeras enligt de av jordnämnden uppgjorda planerna.

I fråga om kostnaderna för försöksverksamheten kan jag i huvudsak biträda norrlandskommitténs förslag. Ersättning till den verkställande tjänstemannen synes sålunda ungefärligen kunna utgå med belopp, som motsvarar lön i 23:e löneklassen enligt civila avlöningsreglementet jämte arvode av 6 kronor för dag eller i runt tal 13 000 kronor för år. Beträffande års- och sammanträdesarvoden åt ordföranden och de övriga av Kungl. Maj:t utsedda ledamöterna torde dessa sedermera få fastställas av Kungl. Maj:t. Mot den av kommittén beräknade kostnaden för lokalhyra och andra expenser har jag icke något att erinra. Enligt uppgjorda beräkningar skulle den årliga kostnaden för vardera nämnden uppgå till 35 000 kronor eller för båda nämnderna till sammanlagt 70 000 kronor.

Därest jordägarna vid lantmäteriförrättningar vilka påkallats av jordnämnd helt befrias från kostnaderna till förrättningsmannen, komma dessa kostnader att åvila statsverket. Av allmänna medel skall då — förutom den till förrättningslantmätaren utgående statsavlöningen jämte dyrtidstillägg — gäldas den efter taxa utgående ersättningen för utfört arbete. Av skäl som anförts av lantmäteristyrelsen torde förrättningsmannen i stället för taxersättningen böra tillerkännas lämpligt arvode av statsmedel vid de av honom verkställda förrättningarna. Detta arvode synes böra fastställas av Kungl. Maj:t och utgå av de medel, som stå till jordnämndernas förfogande för gäldande av deras kostnader. Enär enligt vad jag förut anfört verksamheten åtminstone till en början icke torde bliva av större omfattning än att den kan handhavas av vederbörande distriktslantmätare, synes något tilläggsarvode av det slag kommittén förordad icke böra utgå.

I enlighet med vad norrlandskommittén föreslagit synas årligen av nämnderna sammanlagt böra få disponeras högst 1 000 000 kronor av egnahems-lånemedel, högst 150 000 kronor av premielånemedel och högst 50 000 kronor för bidrag till betalning av byggnader å tillskottsjord. För underlättande av arronderingsåtgärdernas genomförande torde såsom kommittén föreslagit böra anvisas ett särskilt anslag av 150 000 kronor. Fördelningen mellan de båda jordnämnderna av ifrågavarande belopp bör bestämmas av Kungl. Maj:t.

Den av t. f. distriktslantmätarna Knut Magnusson och Sigurd Linders föreslagna fastighetsinventeringen synes, såsom norrlandskommittén även framhållit, vara av värde för den planerade försöksverksamheten. Det är därför önskvärt, att arbetet därmed, vilket redan påbörjats såtillvida att flygfotografering av avsedda områden utförts, fortsättes och att därför erforderliga medel ställas till förfogande. I likhet med 1942 års jordbrukskommitté anser jag emellertid, att ifrågavarande arbete bör tillvidare i huvudsak inskränkas till att avse ett klagörande och kartläggande av de nu rådande förhållandena. Arbetet synes lämpligen kunna bedrivas under ledning av den för Norrbottens län avsedda lokala jordnämnden och bekostas av till dess förfogande ställda medel.

Med hänsyn till angelägenheten av att den planerade försöksverksamheten och fastighetsinventeringen snarast möjligt påbörjas, synas å tilläggsstat II

för budgetåret 1944/45 böra anvisas för tiden till den 1 juli 1945 erforderliga medel. Kostnaderna torde för denna tid, inklusive kostnaderna för fastighetsinventeringen, kunna beräknas till 35 000 kronor. För nästa budgetår torde det av norrlandskommittén föreslagna beloppet 70 000 kronor böra ställas till förfogande. Ifrågavarande anslag, som bör benämnas Kostnader för viss försöksverksamhet för åstadkommande av bättre fastighetsarrondering i Norrland, torde böra givas karaktären av reservationsanslag. Däremot synes icke erforderligt att för tiden till den 1 juli 1945 taga i anspråk medel till lån och bidrag till jordägarna. Det av mig förut tillstyrkta anslaget av 150 000 kronor till underlättande av arronderingsåtgärdernas genomförande torde böra äskas för budgetåret 1945/46 och uppföras såsom ett reservationsanslag, benämnt Bidrag till genomförandet av vissa arronderingsåtgärder i Norrland.»

Frågan om jordbrukets rationalisering — avseende bland annat förstärkning av ofullständiga jordbruk och förbättrad arrondering av fastigheternas ägoområden — har sedan länge stått på dagordningen såsom ett betydelsefullt led i strävandena att trygga jordbrukets ställning i vårt lands näringsliv. Den försöksverksamhet för åstadkommande av bättre fastighetsarrondering, som departementschefen efter förslag av norrlandskommittén nu planlagt och varmed närmast åsyftas att vinna erfarenhet för framtida rationaliseringsarbete, finner jämväl utskottet vara av värde. Icke minst med hänsyn till att hithörande förhållanden i Norrland äro mycket otillfredsställande och de norrländska spörsmålen för närvarande äro föremål för särskild uppmärksamhet, vill utskottet tillstyrka att dylik verksamhet försöksvis igångsättes inom angivna båda områden av Västernorrlands och Norrbottens län.

Utskottet.

I fråga om riktlinjerna för försöksverksamhetens bedrivande har inom utskottet uttalats tveksamhet om lämpligheten av att för ändamålet tillskapa nya organ, en lokal jordnämnd för vardera försöksområdet. Särskilt i betraktande av att jordanskaffning utgör en av huvuduppgifterna inom egnahemsväsendet har det förefallit närmast böra ankomma på sistberörda organisation att handha även den verksamhet som här avses, helst som egnahems-lånemedel skola kunna tagas i anspråk för jordköp vid arronderingsföretag. Med hänsyn å andra sidan till att här är fråga om en provisorisk anordning och de skäl i övrigt som departementschefen anfört till stöd för den förordade organisationsformen onekligen förtjäna beaktande, vill utskottet ej heller i förevarande del motsätta sig förslaget genomförande i annan mån än att utskottet vill förorda att beviljandet av lån och bidrag för arronderingsföretag handhaves av vederbörlig egnahemsnämnd. Utskottet förutsätter därvid att egnahemsnämnderna behandla låne- och bidragsärendena utan onödig tidsutdräkt och beakta angelägenheten av att syftet med verksamheten uppnås. Emellertid bör detta ställningstagande icke få föregripa en omprövning av organisationsfrågan framdeles, när ett mera omfattande rationaliseringsarbete kan komma att övervägas.

Den ifrågasatta fastighetsinventeringen inom Älvsby och Piteå socknar synes utskottet vara ägnad att belysa de åtgärder som påkallas för att befrämja tillkomsten av ändamålsenliga brukningsdelar, varför utskottet ansluter sig till vad departementschefen därutinnan föreslagit.

Departementschefens anslagsberäkningar i ärendet ha icke föranlett någon erinran från utskottets sida.

Då utskottet biträder Kungl. Maj:ts förevarande framställning även i här ej berörda delar, hemställer utskottet,

att riksdagen må

1) medgiva, *dels* att den i det föregående omförmälda försöksverksamheten för åstadkommande av bättre fastighetsarrondering i Norrland må bedrivas i huvudsaklig överensstämmelse med de av utskottet ovan tillstyrkta grunderna *dels ock* att för verksamheten under budgetåret 1945/46 må disponeras högst 1 000 000 kronor av egnahemslånefonden, högst 150 000 kronor av fonden för premielån till egnahemslåntagare samt högst 50 000 kronor av reservationsanslaget till bidrag till inlösen av vissa byggnader vid utökning av ofullständiga jordbruk;

2) till *Kostnader för viss försöksverksamhet för åstadkommande av bättre fastighetsarrondering i Norrland m. m. å tillägsstat II* till riksstaten för budgetåret 1944/45 under nionde huvudtiteln anvisa ett *reservationsanslag* av 35 000 kronor;

3) å riksstaten för budgetåret 1945/46 under nionde huvudtiteln anvisa

a. till *Kostnader för viss försöksverksamhet för åstadkommande av bättre fastighetsarrondering i Norrland ett reservationsanslag* av 70 000 kronor;

b. till *Bidrag till genomförande av vissa arronderingsåtgärder i Norrland ett reservationsanslag* av 150 000 kronor.

Stockholm den 16 mars 1945.

På jordbruksutskottets vägnar:

L. TJÄLLGREN.

Vid detta ärendes slutbehandling hava närvarit

från första kammaren: herrar *Tjällgren, Carl Edmund Eriksson, Jacob Hansson, friherre Beck-Friis, Näslund, Nils Olsson, Bondeson* och *Jonsson* samt

från andra kammaren: herrar *Andersson* i *Tungelsta, Gustafson* i *Vimmerby, Ericsson* i *Sörsjön, Carlström, Jacobson* i *Vilhelmina, Andersson* i *Hyssna, Stattin* och *Jonsson* i *Järvsand*.

Reservationer:

dels av herrar *Tjällgren, Jacob Hansson, friherre Beck-Friis, Jonsson* och *Carlström*, vilka ansett att utskottets yttrande bort ha följande lydelse:

»Frågan om jordbrukets — — — (lika med utskottet) — — — sig förslagets genomförande. Emellertid bör detta — — — (lika med utskottet) — — — av 150 000 kronor.»;

dels ock av herrar *Jacobson* i *Vilhelmina* och *Jonsson* i *Järvsand*, vilka ansett att utskottet bort i enlighet med egnahemsstyrelsens yttrande föreslå att ifrågavarande verksamhet borde handhavas av egnahemsorganen.